สำนักงานวิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

การดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยปรากฏการณ์วิทยาตามแนวคิดของ Edmund-Husserl เพื่อศึกษาความหมายและประสบการณ์การนำผลการวิจัยไปใช้ทางการพยาบาลของหัวหน้าหอผู้ป่วย และปฏิบัติงานในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยของรัฐโดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลุ่มลึกในด้านความรู้สึกนึกคิด เกี่ยวกับการนำผลการวิจัยไปใช้ทางการพยาบาล โดยผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

พื้นที่ที่ศึกษาและผู้ให้ข้อมูล

1. บริบทของพื้นที่ที่ศึกษา

พื้นที่ที่ศึกษาในครั้งนี้คือโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยของรัฐแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร มีภารกิจในการให้บริการรักษาพยาบาลผู้ป่วยที่มีปัญหาของโรคซับซ้อน และรุนแรง ต้องการบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา มีการใช้เทคโนโลยีชั้นสูงในการสืบค้น เน้นการดูแลการป้องกันการเจ็บป่วยซ้ำ มีระบบการดูแลต่อเนื่องและการส่งต่อที่มีประสิทธิภาพระหว่างสถานบริการในระดับเดียวกันและต่างระดับ มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างกัน เป็นแหล่งฝึกปฏิบัติของแพทย์เฉพาะทาง แพทย์ประจำบ้าน พยาบาล นักศึกษาพยาบาล และนักศึกษาในสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ เป็นศูนย์กลางด้านวิชาการการศึกษาวิจัย โดยมีการบริการที่เน้นคุณภาพของการบริการที่ครอบคลุมทั้งในด้านการรักษาสุขภาพ การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ และการวิจัยทางการแพทย์ ซึ่งผู้วิจัยเป็นสมาชิกคนหนึ่งที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลแห่งนี้ เข้าใจบริบทของพื้นที่ และสามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดี และความไว้วางใจระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลได้ง่ายและเร็วพอที่จะทำให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับวัตถุประสงค์ในการศึกษามากที่สุด ผู้วิจัยกำหนดแหล่งการศึกษาในพื้นที่ดังกล่าว และมีการสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมกับการทำงานตั้งแต่ กลุ่มงานหอผู้ป่วย กลุ่มงานวิกฤต ห้องผ่าตัด ทั้งที่เป็นอายุรศาสตร์ ศัลยศาสตร์ กุมารเวชศาสตร์ เพื่อความสมบรูณ์และความน่าเชื่อถือของงานวิจัย

2. ผู้ให้ข้อมูล (Informants)

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ให้ข้อมูล (Informants) คือ หัวหน้าหอผู้ป่วยโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยของรัฐแห่งหนึ่งโดยผู้วิจัย กำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้ (1) เป็นหัวหน้าหอผู้ป่วย ที่มีประสบการณ์การที่มีประสบการณ์การนำผลการวิจัยที่เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ (Evidence based)ไปใช้ทางการพยาบาล ดำรงตำแหน่งหัวหน้าหอผู้ป่วย 3 ปีขึ้นไป มีความหลากหลายและมีความแตกต่าง (Variety)ในด้านประสบการณ์การทำงาน หอผู้ป่วย และ (2) มีความยินดีเต็มใจเข้า

ร่วมวิจัยได้จำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 15 คน เป็น เป็นเพศหญิง ทั้งหมด อายุระหว่าง 44 - 51 ปี โดยเฉลี่ยมีอายุ 46.86 ปี ระดับการศึกษา สำเร็จระดับพยาบาลศาสตร์บัณฑิต 2 คน พยาบาลศาสตร์มหาบัณฑิต 13 คน ดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าหอผู้ป่วย ระหว่าง 3-5 ปี โดยเฉลี่ยดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าหอผู้ป่วย 3.60 ปี ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานระหว่าง 21-28 ปี โดยเฉลี่ยมีระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน 23.8 ปี ปฏิบัติงานในแผนกต่างๆ ดังนี้ ห้องผ่าตัด กุมารเวชกรรม ศัลยกรรมกระดูก ICU อายุรกรรม ICU กุมาร แผนกผู้ป่วยนอก ศัลยกรรมทั่วไป อายุรกรรมทั่วไป ศัลยกรรมประสาท (รายละเอียดในภาคผนวก ค)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่สำคัญที่สุด คือ ผู้วิจัย ซึ่งมีความเตรียมพร้อมในการดำเนินการวิจัย โดยจัดทำและจัดหาเครื่องมือประกอบอื่นๆ ในการทำวิจัย ดังนี้

1.1 การเตรียมความพร้อมของผู้วิจัย

1.1.1 การเตรียมความรู้ด้านระเบียบวิธีวิจัย ผู้วิจัยศึกษาเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพทางการพยาบาล 3 หน่วยกิต เพื่อเรียนรู้และทำความเข้าใจถึงหลักการเชิงทฤษฎีของการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ทดลองฝึกการสร้างแนวคำถาม ปฏิบัติการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล จำนวน 3 รายพร้อมทั้งบันทึกเสียง และถอดเทปและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง นอกจากนี้ผู้วิจัยทำการศึกษานำร่องโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก หัวหน้าหอผู้ป่วยจำนวน 3 คน และถอดคำสัมภาษณ์ที่ได้มา และมาขอรับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา

1.2 การเตรียมความรู้ ด้านเนื้อหาวิชาการเกี่ยวกับแนวคิดการนำผลการวิจัยไปใช้ทางการพยาบาล ผู้วิจัยศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความหมายการนำผลการวิจัยไปใช้ทางการพยาบาล แนวคิดการนำผลการวิจัยไปใช้ทางการพยาบาล ความสำคัญและประโยชน์ของการนำผลการวิจัยไปใช้ในวิชาชีพพยาบาล ปัจจัยและอุปสรรคของการนำผลการวิจัยทางการพยาบาลมาใช้ และแนวทางการส่งเสริมการนำผลการวิจัยมาใช้ทางการพยาบาล เพื่อใช้เป็นแนวทางเบื้องต้นในการสัมภาษณ์

1.2.1 การเตรียมแนวคำถาม สำหรับใช้ในการสนทนา ผู้วิจัยเตรียมแนวคำถามสำหรับใช้ในการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด ที่ได้จาการสัมภาษณ์นำร่องผู้ให้ข้อมูลจำนวน 3 ราย และปรับแนวคำถามตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

1.3 เครื่องมืออื่นๆ

เครื่องมืออื่นๆ ที่ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลมี ดังนี้

1.3.1 เครื่องบันทึกเสียง จำนวน 1 เครื่องสำหรับบันทึกเสียงสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล

1.3.2 แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล สำหรับบันทึกชื่อ นามสกุล อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในตำแหน่งหัวหน้าหอผู้ป่วย และแผนกปฏิบัติงาน ระยะเวลาเป็นหัวหน้าหอผู้ป่วย

1.3.3 แบบบันทึกช่วยจำ ผู้วิจัยจะเขียนบันทึกความรู้สึกส่วนตัว ที่เกี่ยวกับความคิดเห็น ความเชื่อ การกระทำ พฤติกรรม หรือ ประสบการณ์ส่วนบุคคล ตลอดจนปัญหา อุปสรรคในการเก็บข้อมูล การเขียนบันทึกเพื่อให้เกิดความเข้าใจตนเอง และเก็บไว้เป็นการเตือนตนเองให้แก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้น รวมถึงการบันทึกวิธีการที่ได้มาซึ่งหมวดหมู่ ในการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

1.3.4 แบบบันทึกภาคสนาม ใช้บันทึกการสังเกต และบันทึกการสัมภาษณ์ ซึ่งการบันทึกการสังเกต ได้แก่ การบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับการทำงาน การสังเกตจากเอกสารหลักฐานต่างๆ เช่น โครงการ แนวทางการปฏิบัติที่ได้จากการนำผลการวิจัยไปใช้ ส่วนการบันทึกการสัมภาษณ์ คือ จดบันทึกคำให้สัมภาษณ์ อากัปกิริยาของผู้ให้ข้อมูล

1.3.5 แบบบันทึกการถอดความ สำหรับบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยการถอดความคำต่อคำ และใช้ในการให้รหัสเบื้องต้น (Open coding) เพื่อช่วยให้ผู้วิจัยสามารถคิดรวบยอด อันนำไปสู่การจำแนกและดึงข้อความหรือประโยคที่มีความสำคัญ ให้รหัสหรือบันทึกในบัตรดัชนี (Index card) แล้วจัดกลุ่มที่สัมพันธ์กับองค์ประกอบเมื่อเก็บข้อมูลเสร็จ รวมทั้งเอื้อต่อการย้อนกลับมาตรวจข้อมูลดิบภายหลัง

4. การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 ผู้วิจัยดำเนินการขออนุญาตก่อนทำการสัมภาษณ์โดยการทำหนังสือถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลของโรงพยาบาลแหล่งข้อมูล เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการทำวิจัย และได้ให้การพิทักษ์สิทธิหัวหน้าหอผู้ป่วย ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยก่อนการสัมภาษณ์ ได้มีการสร้างสัมพันธภาพและทำความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลโดยวิธีการแวะทักทายพูดคุยในช่วงเวลาปฏิบัติงาน หรือโทรศัพท์พูดคุยและรับประทานอาหารร่วมกันในบางโอกาส เพื่อให้เกิดความไว้วางใจ ระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล และสอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วมวิจัยครั้งนี้จากผู้ให้ข้อมูลทุกราย ผู้วิจัยได้ชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การวิจัย ขั้นตอนการเก็บข้อมูลอย่างละเอียด แจ้งให้ทราบเกี่ยวกับหัวข้อที่จะสัมภาษณ์ กระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึก การขออนุญาตการบันทึกเสียงสนทนาพร้อมทั้งการจดบันทึกในประเด็นที่สำคัญขณะทำการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสามารถยุติการให้ข้อมูลได้ในทุกระยะของการสัมภาษณ์ ที่รู้สึกไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูล และขอข้อมูลกลับได้โดยไม่ต้องชี้แจงเหตุผล ผู้วิจัยได้แจ้งระยะเวลาที่

ใช้ในการสัมภาษณ์และจำนวนครั้งที่ขอสัมภาษณ์ และอาจต้องสัมภาษณ์เพิ่มเติม ผู้ให้ข้อมูลสามารถเลือกเวลา สถานที่ ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ และสามารถเลื่อนนัดได้ ผู้วิจัยไม่เปิดเผยข้อมูลใดๆ ที่จะเชื่อมโยงถึงผู้ให้ข้อมูล และจะลบทำลายเทปเมื่อสิ้นสุดการวิจัย การนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ไปอภิปรายหรือเผยแพร่ในลักษณะเป็นข้อมูลโดยรวม หลังจากที่ผู้วิจัยได้อธิบายรายละเอียดทั้งหมดแล้วได้เปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัยให้เวลาคิดทบทวนก่อนตัดสินใจเข้าร่วมในการวิจัยด้วยความสมัครใจ และมีการเซ็นยินยอมเข้าร่วมการวิจัยโดยผู้วิจัยเก็บใบยินยอมและข้อมูลต่างๆไว้ในที่ๆ ปลอดภัยภายหลังจากทำการวิจัยเสร็จแล้ว

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งตัวผู้วิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญในการวิจัย การจะได้มาซึ่งข้อมูลที่ชัดเจนตรงตามความจริง ผู้วิจัยจะต้องได้รับความไว้วางใจจากผู้ให้ข้อมูล ดังนั้น การสร้างสัมพันธภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง โดยผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. การเตรียมตัวก่อนการสัมภาษณ์

1.1 หลังจากโครงร่างวิทยานิพนธ์ ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 ผู้วิจัยนำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะพยาบาลศาสตร์ ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลที่เป็นพื้นที่ศึกษา และเมื่อผ่านการอนุมัติแล้ว ผู้วิจัยประสานงานกับฝ่ายการพยาบาล เพื่อขอความร่วมมือหัวหน้าหอผู้ป่วยที่มีคุณสมบัติเป็นผู้ให้ข้อมูล

1.2 เมื่อฝ่ายการพยาบาลได้แจ้งตอบกลับมาว่ามีผู้ให้ข้อมูลที่มีการนำผลการวิจัยมาใช้เป็นผู้ใดบ้าง ผู้วิจัยจึงดำเนินการติดต่อขอความร่วมมือจากผู้ให้ข้อมูล โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งอธิบายให้ทราบเกี่ยวกับแนวคำถาม และวิธีการสัมภาษณ์รวมถึงระยะเวลาที่คาดว่าจะใช้ในการสัมภาษณ์ การบันทึกเทปการสัมภาษณ์ สถานที่ในการสัมภาษณ์ การรักษาความลับด้วยการที่ผู้วิจัยทำการ ถอดเทปคำสัมภาษณ์ด้วยตนเอง และในการรายงานผลการศึกษาไม่มีการเปิดเผยชื่อ หรือลักษณะของผู้ให้ข้อมูลที่อาจนำไปสู่การรู้จักผู้ให้ข้อมูล และข้อมูลทั้งหมดจะนำเสนอและสรุปผลในภาพรวมเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น ทั้งนี้ในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลซักถามได้ตลอดเวลาเมื่อเกิดข้อสงสัย และถ้าผู้ให้ข้อมูลรู้สึกไม่เต็มใจหรือไม่อยากตอบคำถาม ผู้วิจัยยินดีให้ผู้ให้ข้อมูลยกเลิกการให้ข้อมูลได้ในทุกขั้นตอนของการวิจัย ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิที่จะตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมวิจัยครั้งนี้ ซึ่งในการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทุกรายยินดีและเต็มใจเข้าร่วมการวิจัย

1.3 ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลเลือก เวลา สถานที่ในการสัมภาษณ์ โดยคำนึงถึงความสงบเป็นส่วนตัว และความพอใจของผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลมีความสะดวกและรู้สึก

คุ้นเคย เพื่อสร้างบรรยากาศในการสัมภาษณ์ให้ผ่อนคลาย และดำเนินไปด้วยความราบรื่น โดยสถานที่ในการสัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นห้องทำงาน หรือห้องประชุมในหอผู้ป่วยที่ผู้ให้ข้อมูลปฏิบัติงาน ซึ่งเวลานัดหมายเกือบทุกรายจะเป็นช่วงเย็นหลังเวลา 16.00 น.เป็นต้นไป

2. การดำเนินการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 ถึง วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2551 รวมระยะเวลา ทั้งสิ้น 64 วัน โดยมีขั้นตอน ดังนี้

2.1 ในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการสร้างสัมพันธภาพและบรรยากาศที่ดีในการสัมภาษณ์โดยการพูดคุยเรื่องทั่วๆไป เกี่ยวกับลักษณะการทำงาน ประสบการณ์ในการทำงานใน หอผู้ป่วย และเนื่องจากผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเป็นรุ่นพี่ รุ่นน้อง ที่จบมาจากสถาบันเดียวกัน และปฏิบัติงานในโรงพยาบาลเดียวกัน การสร้างสัมพันธภาพและความไว้วางใจ ในการบอกเล่าประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลต่อผู้วิจัย จึงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องจากมีความคุ้นเคยกันอยู่แล้ว

2.2 อธิบายการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล โดยชี้แจงรายละเอียดกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ระยะเวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ขออนุญาตบันทึกเทปคำสัมภาษณ์ การรักษาความลับด้วยการที่ผู้วิจัยทำการถอดเทปคำสัมภาษณ์ด้วยตนเอง เทปในการสัมภาษณ์ครั้งนี้จะถูกเก็บไว้เป็นความลับ และจะทำการลบข้อมูลในส่วนที่เป็นเทปเมื่อการวิจัยสิ้นสุดลงภายใน 1 เดือน การรายงานผลการศึกษาไม่มีการเปิดเผยชื่อ หรือลักษณะของผู้ให้ข้อมูลที่อาจนำไปสู่การรู้จักผู้ให้ข้อมูล และข้อมูลทั้งหมดจะนำเสนอและสรุปผลในลักษณะข้อมูลในภาพรวมเชิงวิชาการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น ในระหว่างการสัมภาษณ์หากมีข้อสงสัย ผู้ให้ข้อมูลซักถามได้ตลอดเวลา หรือไม่อยากตอบคำถามก็ไม่จำเป็นต้องตอบ รวมทั้งถ้ารู้สึกไม่สะดวกในการเข้าร่วมการวิจัยก็สามารถยุติการให้ความร่วมมือการวิจัย และขอข้อมูลกลับได้ตลอดเวลาโดยไม่ต้องบอกเหตุผล อีกทั้งการเป็นผู้ให้ข้อมูลหรือการปฏิเสธ จะไม่มีผลต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยอธิบายข้อมูลและเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัย และเมื่อตัดสินใจเข้าร่วมวิจัย ผู้ให้ข้อมูลลงชื่อในใบยินยอมเข้าร่วมวิจัย (Informed consent form)ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์โดยเริ่มต้นด้วยการเกริ่นนำด้วยคำถามกว้างๆ เกี่ยวกับบรรยากาศการทำงานภายในหน่วยงาน เป็นการกระตุ้นให้ผู้ให้ข้อมูลเริ่มคิดเกี่ยวกับประเด็นที่จะสัมภาษณ์ เมื่อผู้ให้ข้อมูลเข้าสู่บรรยากาศของการสนทนามากขึ้น ผู้วิจัยจึงใช้คำถามที่แคบเข้าเพื่อนำสู่ประเด็นที่ต้องการศึกษาอย่างค่อยเป็นค่อยไป เช่น “ช่วยเล่ารายละเอียดถึงการนำผลการวิจัยไปใช้ทางการพยาบาล” “ใช้อย่างไร” “ผลที่ได้จากการนำไปใช้เป็นอย่างไร” “รู้สึกอย่างไรกับการนำไปใช้” “จากที่พี่ (น้อง) เล่ามาทั้งหมดพี่(น้อง)ให้ความหมายของการนำผลการวิจัยไปใช้อย่างไรคะ”ในระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสังเกตสีหน้า ท่าทาง อากัปกิริยา ของผู้ให้ข้อมูล และนำมาบันทึกภาคสนามเพื่อเก็บรายละเอียดดังกล่าวมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับการตีความ จากการสัมภาษณ์ให้

เข้าถึงความหมายที่แท้จริงต่อไป พร้อมกันนี้ผู้วิจัยแสดงออกให้ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่าผู้วิจัยสนใจ ตั้งใจ จดจ่อและติดตามสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลพูดทั้งเนื้อหาสาระ ความคิด และอารมณ์ความรู้สึกด้วยการมอง การสบสายตา ผู้ให้ข้อมูล การแสดงออกซึ่งการรับรู้ เช่น การผงกศีรษะ การใช้เสียง "อืม" "ค่ะ" หรือการใช้คำพูด "ที่พี่ (น้อง) เล่าว่า... หมายความว่าอย่างไร" "ช่วยอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับ..." เพื่อความกระจ่าง เพื่อช่วยให้ผู้ให้ข้อมูลสำรวจความคิดของตนเอง และผู้วิจัยสามารถติดตามความคิดของผู้ให้ข้อมูลได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ผู้วิจัยไม่เร่งรัด ไม่วิพากษ์วิจารณ์ ไม่ขัดจังหวะ ไม่เปลี่ยนเรื่องหรือด่วนกระโดดข้ามไปหาข้อสรุป ถึงแม้ผู้ให้ข้อมูลจะพูดไม่ตรงประเด็น แต่เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลได้พูดจนจบจึงพูดหรือถามคำถามต่อไป กรณีผู้ให้ข้อมูลไม่ตอบคำถามในบางช่วงของการสนทนา หรือแสดงท่าทีครุ่นคิด ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าผู้ให้ข้อมูลไม่เข้าใจในคำถาม หรือไม่แน่ใจว่าผู้วิจัยต้องการอะไร ผู้วิจัยจะใช้คำถามที่บ่งบอกถึงความสนใจในรายละเอียดและต้องการให้ผู้ให้ข้อมูลช่วยอธิบาย หรือบางครั้งก็ใช้วิธีการปรับเปลี่ยนคำถามใหม่เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น โดยประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการซักถามเพิ่มเติมผู้วิจัยใช้วิธีจดบันทึกประเด็นสำคัญที่ต้องการรายละเอียดไว้ก่อน และเมื่อมีโอกาสผู้วิจัยจึงย้อนกลับมาถามในประเด็นนั้นๆเพื่อให้การสัมภาษณ์เป็นไปอย่างลื่นไหลและเป็นธรรมชาติมากที่สุด

2.3 การยุติการสัมภาษณ์ในแต่ละราย เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลที่มีประเด็นครอบคลุมครบตามต้องการ หรือสังเกตเห็นว่าผู้ให้ข้อมูลมีความไม่พร้อมในการให้ข้อมูลต่อไป เช่น มีเสียงโทรศัพท์เข้า หรือการเหลือบมองนาฬิกาบ่อยๆ และก่อนออกจากสนามการวิจัย ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณผู้ให้ข้อมูลที่เสียสละเวลา และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย ผู้วิจัยอนุญาตนัดหมาย มาสัมภาษณ์ครั้งต่อไป เมื่อผู้ให้ข้อมูลพร้อม และนัดหมายเพื่อนำบทสนทนาที่ได้จากการถอดเทปคำสัมภาษณ์มาให้ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาอีกครั้ง

การสัมภาษณ์ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ครั้งแรกแต่ละครั้งเฉลี่ย 57.66 นาที มีการสัมภาษณ์ 2 ครั้ง จำนวน 10 ราย สัมภาษณ์ 3 ครั้ง จำนวน 5 ราย ในการสัมภาษณ์ครั้งที่ 2 และ 3ใช้เวลาในการสัมภาษณ์แต่ละครั้งเฉลี่ย 19.33 นาที สาเหตุที่ผู้วิจัยต้องสัมภาษณ์เพิ่มเติมในผู้ให้สัมภาษณ์ทุกรายเนื่องจากผู้วิจัยสัมภาษณ์ได้ประเด็นที่ยังไม่ชัดเจน และบางครั้งการให้สัมภาษณ์ไม่สามารถดำเนินการให้สิ้นสุดภายในเวลาที่กำหนดไว้เพราะมีผู้เข้ามารบกวนขอคำปรึกษา ต้องกำหนดวันเวลาในการสัมภาษณ์อีกครั้ง จึงได้ทำการสัมภาษณ์เพิ่มเพื่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นที่ยังไม่ชัดเจนให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น การเก็บรวบรวมข้อมูลสิ้นสุดลงเมื่อข้อมูลมีความอิ่มตัว (Saturation) โดยพิจารณาจากการที่ไม่สามารถค้นหาประเด็นเพิ่มเติมจากที่มีอยู่ผู้วิจัย และผู้ให้ข้อมูลมีความเข้าใจตรงกันในข้อมูลที่ได้ ซึ่งพบว่า ข้อมูลมีความอิ่มตัวเมื่อสัมภาษณ์ได้ 15 ราย และ

นำบทสัมภาษณ์ไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบบทสัมภาษณ์เบื้องต้น ทุกราย พบว่าไม่มีการทักท้วงหรือแก้ไขข้อมูล ใช้เวลาในการเก็บข้อมูลทั้งหมด 64 วัน

ปัญหาและอุปสรรคในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยพบปัญหา 2 ประเด็น

1. เวลานัดหมายของผู้ให้ข้อมูล เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลและผู้วิจัยเป็นผู้ปฏิบัติงานในฐานะหัวหน้าหอผู้ป่วยจึงมีภารกิจค่อนข้างมาก ทั้งด้านการบริหารจัดการ การบริการ วิชาการ ผู้ให้ข้อมูลบางรายมีภาระงานที่นอกเหนือจากงานประจำเป็นคณะกรรมการต่างๆ ติดการประชุมทั้งในและนอกโรงพยาบาล ประกอบกับผู้ให้ข้อมูลบางรายต้องกลับบ้านเนื่องจากมีภาระทางครอบครัว ทำให้มีเวลาในการนัดสัมภาษณ์ค่อนข้างน้อย ในการนัดหมายผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ต้องใช้เวลาหลังเลิกงาน คือหลังจาก 16.00 น. ไปแล้ว บางรายต้องเลื่อนวันและเวลานัดออกไป เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลมีภารกิจสำคัญหรือเร่งด่วนในวันและเวลาที่นัดหมายไว้ ต้องนัดหมายวัน เวลาสัมภาษณ์อีกครั้ง ในการนัดหมายผู้ให้ข้อมูลเพื่อสัมภาษณ์มีการเลื่อนนัดถึง 7 ราย และบางครั้งการให้สัมภาษณ์ไม่สามารถดำเนินการให้สิ้นสุดภายในเวลาที่กำหนดไว้ ซึ่งมีถึง 4 ราย เนื่องจาก รายที่1 ผู้ตรวจการพยาบาลประจำกลุ่มงานเรียกตัวด่วนเพื่อแก้ไขรายงานความเสี่ยงที่เกิดขึ้น รายที่ 2 มีการเรียกประชุมด่วนของกลุ่มงานเพื่อการเตรียมพร้อมรับการตรวจเยี่ยมจากสถาบันภายนอก รายที่ 3 มีผู้เข้ามาขอคำปรึกษาเนื่องจากเกิดปัญหาการทำงานในหน่วยงาน และรายที่ 4 ผู้ตรวจการพยาบาลเรียกประชุม ทำให้ต้องเลื่อนการสัมภาษณ์โดยกำหนดวัน เวลาในการสัมภาษณ์อีกครั้ง

2. สถานที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยให้ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้เลือกสถานที่เอง ในการสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ใช้ที่หอผู้ป่วย โดยใช้ห้องทำงานของผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน พบปัญหากับผู้ให้ข้อมูลขณะสัมภาษณ์ เนื่องจากห้องทำงานของผู้ให้ข้อมูลบางรายใช้เป็นห้องประชุม ห้องเรียนสำหรับนักศึกษาพยาบาล ทำให้มีการรบกวนในการเดินเข้าออกของเจ้าหน้าที่และนักศึกษาพยาบาล ในบางรายมีโทรศัพท์เข้ามาขัดจังหวะในการสัมภาษณ์ ทำให้การสัมภาษณ์เกิดการสะดุดเป็นระยะๆ ผู้วิจัยแก้ไขโดยให้ผู้ให้ข้อมูลใช้ที่เป็นส่วนตัวที่ไม่มีใครรบกวน เช่น ห้องพักส่วนตัว ห้องสมุดของหน่วยงาน และขอความกรุณาให้ผู้ให้ข้อมูลปิดโทรศัพท์ชั่วคราวก่อนการสัมภาษณ์ จากการเปลี่ยนแปลงทำให้การเก็บข้อมูลเป็นไปได้อย่างราบรื่น การสัมภาษณ์สามารถดำเนินต่อไปได้ด้วยดีจนยุติการสัมภาษณ์

6. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การนำเอาข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าวิจัยมาจัดกระทำให้เป็นระบบและหาความหมาย แยกแยะองค์ประกอบ รวมทั้งเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ของข้อมูลเพื่อให้สามารถนำไปสู่ความเข้าใจปรากฏการณ์ที่ศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะทำ

การวิเคราะห์ข้อมูลตามแบบของ Colaizzi (1978 cited in Streubert and Carpenter, 2003 อ้างถึงใน อารีย์วรรณ อ่วมตานี, 2549) ซึ่งจะวิเคราะห์หลังจากถอดเทปที่ได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลไป พร้อมๆ กับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ถอดข้อความเทปการสนทนาของผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนแบบคำต่อคำ (verbatim) อ่านข้อความที่ได้จากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลซ้ำหลายๆ ครั้ง ร่วมกับการฟังเทปเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง อ่านข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดหลายๆครั้งเพื่อให้เข้าใจในเนื้อหา หรือปรากฏการณ์ที่สำคัญ

2. จัดแยกข้อความที่สำคัญหรือดึงข้อความหรือประโยคที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์การนำผลการวิจัยไปใช้ของหัวหน้าหอผู้ป่วย โดยการขีดเส้นใต้ หรือแยกข้อความสำคัญนั้นไว้

3. จัดกลุ่มความหมายเป็นหัวข้อ เป็นหมวดหมู่ หรือนำข้อความหรือประโยคสำคัญมากำหนดความหมายในแต่ละประโยค

4 นำข้อความหรือประโยคที่สำคัญที่กำหนดความหมายไว้แล้ว นำมาจัดรวมเป็นหัวข้อ (theme) ที่พบได้บ่อย หัวข้อใหม่ที่พบจะถูกนำมาเพิ่มเติม จนไม่มีกลุ่มใหม่เกิดขึ้น

5. ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจะถูกนำมาผสมผสาน อธิบายปรากฏการณ์ที่ได้ของผู้ให้ข้อมูลอย่างละเอียดครบถ้วน โดยให้เป็นไปในรูปแบบของการบรรยาย เขียนให้มีความต่อเนื่องกันและกลมกลืนกันระหว่างข้อความหรือประโยคและหัวข้อต่างๆ ซึ่งในตอนนี้ พยายามลดทอนข้อมูลหรือหัวข้อที่ไม่จำเป็นออกไป โดยสรุปรวม หรือจัดหัวข้อย่อยไปอยู่รวมกับหัวข้อที่มีลักษณะประเภทเดียวกัน หรือเป็นเรื่องที่เป็นหมวดหมู่เดียวกัน

7. ความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล

ผู้วิจัยยึดหลักการตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล ตามแนวคิดของ Guba and Lincoln (1985,1989 อ้างถึงใน อารีย์วรรณ อ่วมตานี, 2549: 132-136) ได้กล่าวถึง การพิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูลการวิจัย ดังนี้

7. 1 ความเชื่อถือได้ (Credibility) เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความเชื่อถือได้ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1) ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เฉพาะเจาะจงตามคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูล โดยเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในเรื่องที่ศึกษาอย่างแท้จริง คือ เป็นหัวหน้าหอผู้ป่วยที่มีประสบการณ์การนำผลการวิจัยไปใช้ทางการพยาบาล มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างละเอียดตรวจสอบได้ก่อนการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความ ผู้วิจัยทำการถอดเทปการสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ และตรวจสอบความถูกต้องของบทสัมภาษณ์โดยการฟังเทปซ้ำ

2) การควบคุมสถานการณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เที่ยงตรง โดยผู้วิจัยสร้างสัมพันธภาพ

ที่ดี เพื่อให้เกิดความไว้วางใจระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูล โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ ให้ผู้ให้ข้อมูลเข้าใจชัดเจน อธิบายรายละเอียดของการวิจัย ประโยชน์ที่จะได้รับพร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลซักถามจนมีความกระจ่างพอที่จะได้รับความไว้วางใจ

3) มีการวางแผนและดำเนินการตามแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างระมัดระวังตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยาในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยให้ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้กำหนดวัน เวลาและสถานที่ในการสัมภาษณ์ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลมีความสะดวกและสบายใจ ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ให้ข้อมูลเลือกสถานที่ทำงานในหอผู้ป่วย

4) ผู้วิจัยมีความตระหนักอยู่เสมอว่าในระหว่างจนกระทั่งการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยไม่นำความรู้สึกส่วนตัวเข้าไปเกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียด ครอบคลุมและตรงกับความเป็นจริงตามประสบการณ์การนำผลการวิจัยไปใช้ของหัวหน้าหอผู้ป่วย โดยผู้วิจัยได้ทบทวนตรวจสอบความคิดของตนเองและพยายามไม่นำความคิดนั้นมาใช้ในการตัดสินคำสัมภาษณ์ เพื่อความน่าเชื่อถือของงานวิจัย

5) การตรวจสอบโดยผู้ให้ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการถอดเทปคำสนทนาแบบคำต่อคำ (Verbatim) ร่วมกับการบันทึกภาคสนาม แล้วเขียนกลุ่มประเด็นสำคัญจากการวิเคราะห์ข้อมูล มีการตรวจสอบความถูกต้องโดยการฟังซ้ำจากเทปและนำประเด็นที่วิเคราะห์กลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายอ่านและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล รวมทั้งตรวจสอบผลการวิเคราะห์จากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งเป็นการยืนยันการตรวจสอบความถูกต้องและมั่นใจในเนื้อหาและประเด็นที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล

7.2 การยืนยันผลการวิจัย (Confirm ability) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีการวิจัย โดยมีการวางแผนการวิจัย และมีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและบันทึกไว้อย่างเป็นระบบ สามารถตรวจสอบได้จากข้อมูลดิบ (Audit Trial) ได้แก่ เทปบันทึกการสัมภาษณ์ การบันทึกภาคสนาม การถอดเทปแบบคำต่อคำ การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีการอ้างอิงคำพูดของผู้ให้ข้อมูล การจัดกลุ่มคำและการให้รหัสข้อมูล